

Djeca rane dobi u igri na otvorenom

Jadranka Tomljanović, odgajateljica savjetnica
Dječji vrtić Rijeka, CPO Zamet, PPO Krijesnica

U praksi je uočeno kako djeca u prvoj i drugoj godini života nemaju mogućnost slobodno istraživati druge prostore vrtića i rijetko borave na otvorenom. Ukoliko to i čine, kretanje je ograničeno na samo jedan dio dvorišta, koji je zaštićen ogradom. U članku se govori kako pripremiti dijete rane dobi za odlazak na otvoren, neograđen prostor te kako omogućiti djetetu da se slobodno kreće i istražuje.

Kotrljanje niz padinu

Dijete uči, razvija se i napreduje u interakciji sa svojim okruženjem. Frederika Martensson (2010.) piše o istraživanju koje potvrđuje kako je dječja igra raznovrsnija na otvorenom, prirodnom i neuređenom prostoru jer omogućuje djeci da ispituju svoje mogućnosti, tjelesne sposobnosti, da pronalaze rješenja i odgovore na mnoga pitanja koje im boravak u takvom okruženju osigurava.

Odgajateljica svojim pristupom, djelovanjem, odabranim riječima i neverbalnim znakovima djeci šalje poruke: Ja vjerujem u tebe, u tvoje sposobnosti, znam da ti to možeš, slobodno možeš isprobavati...

Kad je težište na sigurnosti djece, to dovodi do ograničenja njihovog slobodnog razvoja (prema Prott, Schepers i Liempd, 2010.). Promjenom gledišta na dijete rane dobi od 'malog nesposobnog bića koje ne prepoznaje opasnosti i ne zna što je dobro za njega' do 'osobe koja je, primjereno dobi, sposobna donijeti odluku i preuzeti odgovornost', dug je put. Mijenjanje stava i pogleda na dijete rane dobi kao na kompetentno biće dugotrajan je proces, koji u konačnici donosi dobrobit i djetetu i odgajatelju. Ali da bi se došlo do razine pravilnih i promišljenih postupaka prema djetetu, 'treba odraslima, a ne djeci pomoći da svladaju vlastitu zabrinutost i strahove'. (Schepers i Liempd, 2010.)

Pravilna reakcija i pristup odgajatelja velikim dijelom ovise o tome koliko:

- poznaje svako dijete iz svoje skupine i razumije različite osobnosti, interese i potrebe svakog djeteta;
- razumije i prepoznaje razvojnu fazu kroz koju dijete prolazi;
- je svjestan vlastitih stereotipa i predrasuda i koliko promišlja kako ih prevladati;
- je spreman osvijestiti koju ulogu ima u poticanju i podržavanju razvoja djeteta (promišlja riječi koje koristi i prije nego ih izgovori; svjestan je utjecaja vlastitih riječi i postupaka na razvoj djeteta).

Od samog početka dolaska djece rane

dobi u ustanovu razvijalo se povjerenje u dijete, u njegove odluke, mogućnosti i kompetencije. Odgajateljica je svojim pristupom, djelovanjem, odabranim riječima i neverbalnim znakovima djeci slala poruke: Ja vjerujem u tebe, u tvoje sposobnosti, znam da ti to možeš, slobodno možeš isprobavati... Kod djeteta se razvijala svijest i osjećaj: Ja to mogu, ja sam sposoban/na, ja znam!

Izlazak u vanjski prostor, dvorište ili otvoreni park za djecu rane dobi predstavljao je veliki izazov, ali i opasnost. Stoga je bilo potrebno potaknuti razvoj nekih sposobnosti i vještina prije samog odlaska vani. Planski i ciljano, činilo se sljedeće:

U prvoj i drugoj godini – poticanje razvoja osnovnih motoričkih vještina:

- puzanje hodnikom (otvorena vrata)
- penjanje na povišenu podlogu – strunjača, platforma od 10 cm
- puzanje po stepenicama
- penjanje na stolce (uslijed nedostatka odgovarajućih penjalica)
- penjanje na stol za presvlačenje

U drugoj godini – poticanje razvoja složenijih motoričkih vještina:

- penjanje na švedsku klupu
- hodanje po švedskoj klupi
- skakanje sa švedske klupe
- igre na dvorištu

U trećoj godini – poticanje samoinicijative i odgovornosti:

- samostalni odlazak u kuhinju, u prizemlje (18 stepenica), npr. po posudu za igre tijestom
- usvajanje tehnike otvaranja vrata za odlazak u prizemlje
- samostalni odlazak i boravak u centru za igre pijeskom i vodom (posebna prostorija, na sredini hodnika).

Nakon ovakvog procesa osamostaljivanja, spretnosti i svjesnosti o svojim mogućnostima i sposobnostima,

Dijete uči, razvija se i napreduje u interakciji sa svojim okruženjem

istražujemo i stvaramo

Djeca svojom kreativnošću pronalaze mnoge načine igre i zabave

djeca koja su sada u trećoj godini života:

- koriste cijeli prostor parka;
- samostalno hodaju po rubnicima zidova;
- trče uz kosinu i niz kosinu (proplanak);
- skaču u dubinu (zid visine 1 m.);
- i svojom kreativnošću pronalaze mnoge načine igre i zabave.

Istraživanje prostora

Motorički razvoj i izvođenje pokreta ugrađeni su u dječja tijela. Rana dob je razdoblje u kojem je vidljiv nagli napredak i razvoj u svim područjima razvoja djeteta, pa tako i u stjecanju motoričkih vještina. Unutarnji poriv i potreba djeteta da čini i isprobava, potiču ga na stalno testiranje svojih sposobnosti i mogućnosti. Kad su djeca u drugoj godini života počela isprobavati svoje mogućnosti i tjelesnu snagu penjući se na zid, odgajateljica je:

- došla do zida i stala u blizinu djeteta;
- dopustila da dijete učini sve što može samo (podržavala ga otvorenim pogledom, osmjehom, verbalnom podrškom);
- pomogla djetetu ako je tražilo pomoć (ruka kao oslonac i osjećaj sigurnosti);
- dala djetetu ruku dok je hodalo po visokom zidu (1 m).

U praksi su ponekad prisutne reakcije odgajatelja u kojima oni zabranjuju djetetu da se penje, govoreći: 'Ne smiješ se penjati na zid... past ćeš... to je opasno... to je visoko...!' Ako odgajatelj ne potiče samoinicijativu djeteta, ono neće imati priliku vježbati i isprobavati svoje mogućnosti, neće upoznati svijet u svojoj punoći i raznolikosti. Nadzor je potreban kako bi odgajatelj u određenom trenutku mogao prepoznati i kontrolirati opasnost, priskočiti i pomoći, ali ne

sputati, zabraniti i kazniti dijete. Korist koju djeca imaju od situacija u kojima slobodno isprobavaju i riskiraju, dalekosežna je za njihov razvoj.

Spajanje s prirodom

Povezanost različitih pokreta i prirode može se vidjeti u svakodnevnim igrama koje djeca slobodno kreiraju i osmišljavaju, koristeći različite dijelove parka.

Evo kako se djeca igraju:

- kotrljaju se niz padinu (upoznaju zakone fizike – inercija, težina tijela, brzina, ubrzanje);
- upoznaju biljke (promatraju biološke promjene u prirodi – trava, lišće, grm, rascvjetali grm, gljive nakon kiše, stablo, panj, tratinčica, maslačak – koriste osjetilo njuha, dodira; promatraju pretvaranje žutog maslačka u bijeli, pupoljak u list ili cvijet i sl.);
- upoznaju životinjski svijet (pas u

Mijenjanje stava i pogleda na dijete rane dobi kao na kompetentno biće dugotrajan je proces

Korist koju djeca imaju od situacija u kojima slobodno isprobavaju i riskiraju, dalekosežna je za njihov razvoj.

šetnji, mačka na prozoru u prizemlju zgrade, mravi, gušteri, leptiri, pčele, puževi, crvi u panju i sl.);

- doživljavaju vremenske promjene i u skladu s njima 'žive' (kiša – mokra trava, lišće, lokve vode – igra vodom, hodanje po lokvicama; sunce, visoke temperature – lagana odjeća, samostalno uzimanje i točenje vode, pije-nje; bura – strujanje zraka – otežano kretanje).

Zaključak

Ovakav pristup djetetu pridonosi povjerenju odgajatelja u sposobnosti djece, a njime se utječe i na samostalnost, samosvijest, kompetenciju, spretnost, odlučnost i inicijativnost djeteta. Sloboda odabira prostora,

igara i materijala osigurava razvoj slobodnih i samosvjesnih osoba, koje su spremne suočiti se sa svakodnevnim izazovima.

lako su u ovom trenutku izazovi ograničeni na vrtić i otvoreni prostor, naučene vještine i sposobnosti reflektirat će se i na cjelokupni život djeteta, na sva područja njegova djelovanja. U ovom procesu uloga odgajatelja je presudna.

Napomena:

Članak je nastao na temelju radionice održane na stručno-znanstvenom skupu u okviru 15. Dana dječjih vrtića Grada Zagreba *Slobodna igra na otvorenom*, 18. svibnja 2011.

Literatura:

1. Greenspan, S.I.: *Vještine igrališta*, Lekenik, Ostvarenje, 2003.
2. Juul, J.: *Vaše kompetentno dijete*, Zagreb, Educa, 1995.
3. Martensson F.: *Igra na otvorenome u središtu zdravstvene kampanje*. U: 'Igra na otvorenome', Djeca u Europi: Zajednička publikacija mreže europskih časopisa, godina II, broj 4, 2010. Zagreb: Pučko otvoreno učilište 'Korak po korak', str. 11-12
4. Miljak, A.: *Življenje djece u vrtiću*, Zagreb, SM Naklada, 2009.
5. Prott, R.: *Pedagogija: umjetnost nošenja s rizikom, a ne njegovog izbjegavanja*. U 'Igra na otvorenome', Djeca u Europi: Zajednička publikacija mreže europskih časopisa, godina II, broj 4, 2010. Zagreb: Pučko otvoreno učilište 'Korak po korak', str. 18-19
6. Schepers, W. i Van Liempd, I.: *Avantura u prirodi*. U 'Igra na otvorenome', Djeca u Europi: Zajednička publikacija mreže europskih časopisa, godina II, broj 4, 2010. Zagreb: Pučko otvoreno učilište 'Korak po korak', str. 2-3
7. Stokes Szanton, E.: *Kurikulum za jaslice*, razvojno primjereni program za djecu od rođenja do 3 godine, Zagreb, Pučko otvoreno učilište *Korak po korak*, 2000.